

Observationer om verksamhetsmiljön för grå ekonomi och ekonomisk brottslighet

Resultat av den enkät som skickades till bekämpningsmyndigheterna i februari 2025

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.

Enkäten Förändringar i verksamhetsmiljön

- Lägesbilsredaktionen för grå ekonomi och ekonomisk brottslighet genomförde en enkät bland bekämpningsmyndigheterna, ministerierna och organisationerna våren 2025.
- Syftet med enkäten är att utreda
 - förändringar i myndigheternas verksamhet och samarbete,
 - förändringar i grå ekonomi och ekonomisk brottslighet samt i bekämpningen av dessa under föregående år,
 - hurdana förändringar eller hot myndigheterna förutspår att kommer att riktas mot verksamhetsmiljön inom den närmaste framtiden.
- Resultaten av enkäten utgör en del av lägesbilden av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet.

Enkätens resultat

Företag som hjälpmedel vid brott

Sken- och tvångsföretagande

Exploatering av utländsk arbetskraft

Missbruk av den sociala tryggheten

Missbruk i restaurang- och livsmedelsbranschen

Missbruk i transportbranschen

Grå ekonomi inom tobaksprodukter och alkohol

Risker med näthandel

Kringgående av sanktioner

Mervärdesskattebedrägerier

Virtuella banker och valutor som verktyg

Ökat antal konkurser

Sparåtgärdernas effekter

Strategi för bekämpning av grå ekonomi

Företag som hjälpmedel vid brott

- Företags verksamhet kan vara helt och hållet påhittad.
- Artificiell intelligens, bolag med kort livscykel, organiserad brottslighet.
- Den verkliga ansvarspersonen kan ha koppling till flera företag som bedriver brottslig verksamhet.
- Även föreningar, stiftelser och andelslag utnyttjas.
- De utländska bolagens andel ökar.
- Kriminell serviceindustri - tjänster eller verktyg säljs till andra kriminella aktörer för att genomföra brott.

Sken- och tvångsföretagande är ett oärligt konkurrensmedel

- Man kringgår skyldigheterna i arbets-, social- och skattelagstiftningen.
- Lönetillägg, semester och semesterpenning, företagshälsovård och försäkringspremier.
- Utländsk arbetskraft utsätts för större risk för missbruk.
- Förbuden mot sammanlänkning av avtal överträds – lättföretagare framställs som arbetstagare.
- Tillsynen har utvidgats till olika branscher, antalet människohandelsrelaterade fall har ökat.

Missbruk vid anlitanande av utländsk arbetskraft

- Arbetstagarna sysselsätts i andra företag och branscher än de för vilka uppehållstillstånd har beviljats.
- Arbetsavtal omvandlas till företagaravtal – man förstår inte vilka skyldigheter som har uppstått eller vilka rättigheter som har gått förlorade.
- Kravet på uppehållstillstånd och arbete leder till beroende av arbetsgivaren.
- Dåliga avtalsvillkor, prissättningen kan motsvara lönenivån för arbetstagare – omöjligt att sköta lagstadgade avgifter.
- Färre personer utan rätt att arbeta har observerats än tidigare.

Missbruk av den sociala tryggheten har ökat

- Systematiskt missbruk har observerats i större utsträckning än tidigare.
- Små arbetskraftsintensiva företag och familjeföretag – svarta löner och samtidigt arbetslöshetsersättningar.
- Missbruk som har samband med boende, hemort och vistelse utomlands ökar.
- Löner anmäls till för stort belopp i inkomstregistret – används som grund för beviljande av understöd och lån.
- Elektronisk ärendehantering – identitetsmissbruk.

Missbruk i restaurang- och livsmedelsbranschen

- Svart arbete och försäljning samt skenföretagande.
- Öppna bolag med bolagsmän som byts ut.
- Snabb omsättning av virtuella restauranger – samma aktör har flera FO-nummer.
- Försäljning och köp av föråldrade livsmedel.
- Livsmedel som importeras av privatpersoner för kommersiell verksamhet.
- Försäljning av obesiktat kött på nätet.
- Risk för cyberattacker i livsmedelskedjan.

Missbruk i transportbranschen

- Antalet förseelser som gäller kör- och vilotider har ökat.
- Minskad tillsyn ökar säkerhetsriskerna – materielens skick och arbetstagarnas körtider.
- Försummelse av arbetsavtal, arbetstidsbokföring och körjournaler inom turistverksamhet.
- Försummelse av bilskatt – utländska minibussar.
- Taxichaufförer vet inte om de är arbetstagare, lättföretagare eller arbetsgivare.
- Problem med grå ekonomi och missbruk som riktas mot konsumenterna i taxitrafiken.

Stor risk för grå ekonomi när det gäller tobaksprodukter och alkohol

- Kringgåendet av skatt på import och försäljning av nikotinpåsar och e-cigarettvätskor har ökat.
- Försäljningen av smakvätskor omfattas av tobaksaccisen, har lett till att produkter säljs på den grå marknaden.
- Snus- och cigarettsmugglingen har ökat.
- Observationerna av försäljning på plattformar för sociala medier av nikotinprodukter som privatpersoner importerat till Finland har ökat.
- Man följer inte myndigheternas anvisningar vid distansförsäljning av alkohol till Finland.

Risker med näthandelns explosionsartade tillväxt

- Strukturen i näthandeln och dess logistik utnyttjas i kringgåendet av sanktioner.
- Mervärdesskatt redovisas inte enligt principen om konsumtionsland.
- Produktsäkerhetsriskerna har ökat.
- Hållbarheten hos datasystemens kapacitet.
- TulldeklARATIONER har fel innehåll eller saknas helt.
- Importvaror från länder utanför EU förs in i unionen via andra medlemsländer – svart import med hjälp av näthandel.

Verksamhetsmodellerna för kringgående av sanktioner ändras

- Kringgåendet av sanktioner upptäcks effektivare än tidigare.
- Brottslingarna byter transportkanaler och verksamhetsmodeller.
- Riskbranscher i synnerhet logistik-, lager- och speditorsbranschen samt branscher som bedriver handel med Ryssland.
- Internationella företagsnätverk, täckföretag och förfälskade dokument.
- Professionella medhjälpare känner till myndigheternas verksamhet, penningtvättsmetoder och tullförfaranden.
- Tillsynen förutsätter inhemskt och internationellt myndighetssamarbete.

Många sätt att begå mervärdesskattebedrägerier

- Saknade försäljningsskatter, ogrundade avdrag och planmässig bedrägeribrottslighet.
- Karusellbedrägerier, missbruk av taxfree-verksamhet, marginalskattebedrägerier.
- Omfattande företagsnätverk och kontanter.
- Även köparna kan vara medvetna om bedräglig verksamhet.
- Man låter avsiktligt bli att betala mervärdesskatt.
- Utveckling av bestämmelserna om momsregistrering skulle förhindra systematisk grå ekonomisk verksamhet.

Virtuella banker och valutor är dagens realiteter – även för aktörer inom grå ekonomi

- Inofficiella system för penningöverföring och applikationer, utländska betalkort.
- Inkomster från näringsverksamhet utanför företagens konton.
- Långsammare övervakning av överföring av medel, spårning och frysning av vinning av brott samt beslagtagande.
- Det är viktigt att de inhemska och internationella lagarna om informationsutbyte är aktuella och att myndigheterna utbyter information.
- Direkt frågerätt gentemot utländska penninginstitut skulle effektivisera övervakningen.

Ökat antal konkurser påverkar antalet ekonomiska brott

- Misstankarna om konkursbrott har ökat betydligt.
- Grå ekonomi särskilt hos företag med kort livscykel samt företag som har försummat anmälningsskyldigheten före konkursen.
- Observationer som tyder på penningtvätt i terminalvård av konkursföretag.
- Konkurserna är långvariga, risken är att resurserna inte räcker till.
- Övervakningen försvagas om man avstår från boförvaltare vid konkurser i mikroföretag.

Sparåtgärderna har olika konsekvenser för bekämpningsarbetet

- Sparåtgärder som riktas mot en myndighet återspeglas i andra myndigheters arbete.
- Sparåtgärder som riktats mot enskilda myndigheter har fördröjt eller minskat samarbetet.
- På grund av resursbristen är behandlingstiderna ofta långa.
- Längre utredningstider påverkar återvinningen av vinning av brott och möjligheten att utreda fall.
- Övervakningen prioriteras – påverkar t.ex. den gemensamma övervakningen.
- Informationsutbyte mellan myndigheter är ett kostnadseffektivt bekämpningssätt.

Strategin för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet svarar på förändringar i verksamhetsmiljön

- Det pågår flera åtgärdsprogram som stöder bekämpningen av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet.
- Flera projekt för att förbättra informationsutbytet.
- Bekämpningen av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet bör beaktas i allt arbete med att utveckla lagstiftningen.
- Snabba förändringar i verksamhetsmiljön är gynnsamma för att olika former av missbruk och skadliga fenomen ska öka.

<https://www.vero.fi/sv/grå-ekonomi-brottslighet/>

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.